

۲- بررسی وضعیت مرغ تخم‌مرغ طی سالهای ۱۳۶۰-۱۳۶۴

(۲)

۳- قیمت تخم مرغ

oooooooooooooooooooo

همزمان با تعیین و تثبیت قیمت مرغ توسط هیئت ۳ نفره مأمور از سوی ستاد بسیج اقتصادی کشور، جهت قیمت تخم مرغ نیز تعیین و تثبیت قیمت در استانهای مختلف صورت پذیرفت. حداقل و حداکثر قیمت تثبیتی تخم مرغ درب مرغداری بین ۱۵۰ تا ۱۶۰/۵ ریال در استانهای مختلف کشور شناور است، که معمولاً در اکثر استانها ۱۵۰ ریال برای خرید از تولید کنندگان تخم مرغ، تعیین گردیده است و با ۱۳ ریال افزایش که هزینه‌های متعلقه را در بر می‌گیرد، بدست مصرف‌کننده می‌رسد (جدول شماره ۹). لازم به یادآوری است، که با توجه به روند مصرف و تولید داخلی تخم مرغ، حدود ۳۴ هزار تن تخم مرغ خوراکی در سال ۱۳۶۳ به کشور وارد گردیده بود، که مبنای قیمت فروش آن به واحد صافی، درب سردخانه شرکت سهامی گسترش خدمات بازرگانی، همان قیمت خرید از تولیدکنندگان داخلی بوده است.

بررسیهای بعمل آمده توسط اداره آمار اقتصادی بانسک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در مورد قیمت خرده فروشی تخم مرغ در مناطق شهری ایران حاکی از آن است، که قیمت این محصول نیز همانند قیمت مرغ، سالانه بطور متوسط ۶ درصد در دوره مورد بررسی، رشد

(۱) - مؤسسه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی، مرغ و تخم مرغ زسری

انتشارات بررسیهای کالای شماره ۵ (تهران: مؤسسه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی، ۱۳۶۳)، ص ۶۵.

جدول ۹- قیمت مصوب و تثبیتی تخم مرغ در استان‌های مختلف کشور

واحد: ریال

استان	درب مرغداری	درب واحد صنعتی	معرف‌کننده	تخم مرغ وارداتی
تهران	۱۵۰	۱۵۲	۱۶۲	۱۵۰
مرکزی	۱۵۲	۱۵۶	۱۶۶	۱۵۲
گیلان	-	-	۱۷۵	۱۵۰
مازندران	۱۵۷	۱۶۰	۱۷۰	۱۵۷
آذربایجان شرقی	۱۵۷	۱۶۰	۱۷۰	۱۵۷
آذربایجان غربی	۱۵۷	۱۶۰	۱۷۰	۱۵۷
باختران	۱۵۷	۱۶۰	۱۷۰	۱۵۷
خوزستان	۱۶۰/۵	۱۶۲/۵	۱۷۲	۱۶۰/۵
فارس	۱۵۸	۱۶۱	۱۷۱	۱۵۸
کرمان	۱۵۰	۱۵۲	۱۶۲	۱۵۰
خراسان	۱۵۷	۱۶۰	۱۷۰	۱۵۷
اصفهان	۱۵۰	۱۵۲	۱۶۲	۱۵۰
سیستان و بلوچستان	۱۵۰	۱۵۲	۱۶۲	۱۵۰
کردستان	۱۵۰	۱۵۲	۱۶۲	۱۵۰
همدان	۱۵۷	۱۶۰	۱۷۰	۱۵۷
چهارمحال و بختیاری	۱۵۰	۱۵۲	۱۶۲	۱۵۰
لرستان	-	-	۱۶۸	۱۵۰
ایلام	۱۵۰	۱۵۲	۱۶۲	۱۵۰
بویرا احمد و کهگیلویه	۱۵۰	۱۵۲	۱۶۲	۱۵۰
بوشهر	۱۵۰	۱۵۲	۱۶۲	۱۵۰
زنجان	۱۵۰	۱۵۲	۱۶۲	۱۵۰
سمنان	۱۵۲	۱۵۵	۱۶۵	۱۵۲
یزد	۱۵۰	۱۵۲	۱۶۲	۱۵۰
هرمزگان	۱۵۰	۱۵۲	۱۶۲	۱۵۰

مأخذ: وزارت بازرگانی، واحد توزیع مواد غذایی - ۱۳۶۴/۸/۷

داشته است. مع الوصف، افزایش قیمت تخم مرغ در سالهای ۱۳۶۳ و ۱۳۶۴ نسبت به سالهای ماقبل خود، در مقایسه با قیمت مرغ، با شتاب بیشتری همراه بوده است. نکته قابل توجه دیگر آنکه، به مرور طی سالهای مورد بررسی، اختلاف بین قیمت گوشت مرغ و تخم مرغ دائماً بیشتر شده، بطوریکه این اختلاف در سال ۱۳۶۰ حدود ۶۷ ریال، در سال ۱۳۶۲ حدود ۷۳ ریال و در سال ۱۳۶۴ به حدود ۸۱ ریال رسیده است. این در حالی است، که رابطه بین عرضه آنها تفاوت محسوسی نداشته است و در طول دوره مورد بررسی، هر دو کالا بر اساس سهمیه سرانه ماهانه ۷۰۰ گرم توزیع می شده است. میانگین رشد سالانه قیمت خرده فروشی تخم مرغ در شهرهای کوچک مورد بررسی بانک مرکزی، حدود ۳ درصد، یعنی برابر ۵۰ درصد رشد سالانه در کل کشور است (جدول شماره ۱۰).

یادآوری می شود، که آزادسازی عرضه تخم مرغ تولیدی مازاد بر تعهد مرغداران در افزایش قیمت تخم مرغ بی تاثیر نبوده است. جدول شماره ۱۱ که نمایانگر شاخص بهای خرده فروشی تخم مرغ در مناطق شهری ایران می باشد، دلیلی بر این مدعا است. زیرا همانطوریکه ملاحظه می شود، میانگین شاخص خرده فروشی این کالا در شهرهای بزرگ کشور از ۲۵۳/۵ ریال در سال ۱۳۶۳ به حدود ۲۹۶ ریال در سال ۱۳۶۴ (شروع آزادسازی تخم مرغ) جهش یافته که در مقایسه با افزایش سالهای قبل به مراتب شدیدتر بوده است. این جهش شدید در مورد شهرهای کوچک مورد بررسی بانک مرکزی نیز کاملاً مشهود است.

بررسی عوامل مؤثر در رکاهش و افزایش قیمت جوجه یکروزه، مرغ و تخم مرغ:
 .....

مسئولان و دست اندرکاران، مهمترین عوامل مؤثر در نوسانات

جدول ۱۰- میانگین قیمت خرده فروشی تخم مرغ در مناطق شهری ایران طی سالهای ۱۳۶۰-۱۳۶۲ واحد: کیلوگرم / ریال

مناطق	۱۳۶۰	۱۳۶۱	۱۳۶۲	۱۳۶۳	۱۳۶۴
کل کشور	۱۸۸/۱۰	۱۹۰/۰۲	۱۹۰/۸۸	۲۱۰/۹۲	۲۳۶/۲۳
تهران	۱۵۰/۵۳	۱۵۲/۰۶	۱۵۳/۱۹	۱۶۲/۸۸	۱۹۹/۶۲
قم	۱۶۸/۰۰	۱۶۰/۰۰	۱۵۵/۲۷	۱۷۰/۲۰	۱۹۲/۹۱
رشت	۲۱۵/۹۶	۲۹۶/۹۵	۲۷۷/۱۷	۳۵۰/۱۸	۳۸۰/۱۸
تبریز	۱۸۳/۲۲	۱۶۲/۵۰	۱۶۰/۹۷	۱۸۲/۱۲	۲۲۵/۰۶
ارومیه	۲۳۶/۹۲	۲۸۰/۸۰	۲۵۱/۵۶	۲۰۲/۰۰	۲۱۲/۲۲
باغتران	۱۹۲/۰۷	۱۸۹/۰۹	۱۷۵/۰۶	۱۸۶/۳۳	۲۲۳/۸۱
اهواز	۱۶۶/۸۱	۱۶۰/۰۷	۱۷۰/۲۲	۱۸۸/۹۶	۱۸۸/۸۸
شیراز	۱۹۶/۶۲	۱۹۹/۱۱	۱۸۶/۲۹	۱۹۵/۳۳	۲۱۲/۲۷
مشهد	۱۲۶/۹۶	۱۵۳/۱۵	۱۵۵/۸۲	۱۷۳/۵۲	۱۸۲/۹۳
اصفهان	۱۵۸/۲۷	۱۵۰/۹۹	۱۵۲/۲۸	۱۶۹/۳۶	۱۹۸/۲۸
همدان	۱۶۲/۲۱	۱۶۲/۳۱	۱۹۲/۶۳	۲۳۳/۸۶	۲۵۹/۷۳
شهرهای کوچک*	۱۸۸/۰۵	۱۹۱/۹۷	۱۹۱/۱۱	۲۰۲/۲۶	۲۱۲/۰۰

مأخذ: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران - اداره آمار اقتصادی
 * : کلیه شهرها بی که بین حداقل ۵ و حداکثر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت دارند.

جدول ۱۱- شاخص بهای خرده فروشی تنخم مرغ در مناطق شهری ایران بتفکیک شهرهای بزرگ و کوچک طی سالهای ۱۳۶۰-۱۳۶۴

۱۳۵۳ = ۱۰۰

مناطق	۱۳۶۰	۱۳۶۱	۱۳۶۲	۱۳۶۳	۱۳۶۴
تهران	۲۱۲/۹	۲۱۵/۶	۲۱۵/۲	۲۳۶/۸	۲۸۶/۷
قم	۲۳۳/۹	۲۳۳/۲	۲۳۳/۷	۲۴۵/۳	۲۷۷/۷
رشت	۲۵۲/۱	۲۴۵/۱	۲۵۰/۷	۲۷۹/۳	۲۱۱/۸
تبریز	۲۸۷/۲	۲۵۷/۳	۲۵۰/۷	۲۸۷/۱	۳۵۰/۹
ارومیه	۲۵۲/۳	۲۹۶/۰	۳۱۷/۱	۲۸۲/۵	۲۹۸/۹
باغتران	۲۵۱/۲	۲۲۰/۸	۲۲۶/۳	۲۳۳/۶	۲۹۲/۶
اهواز	۲۲۱/۷	۲۱۲/۸	۲۲۳/۱	۲۳۷/۸	۲۳۷/۷
شیراز	۲۳۴/۹	۲۳۶/۹	۲۴۰/۱	۲۸۷/۳	۲۱۵/۳
مشهد	۲۰۹/۲	۲۱۹/۴	۲۲۱/۸	۲۴۷/۰	۲۶۰/۲
اصفهان	۲۲۲/۷	۲۱۲/۷	۲۱۶/۱	۲۳۷/۳	۲۷۸/۱
همدان	۲۵۷/۲	۲۵۵/۷	۲۰۰/۲	۲۲۵/۸	۲۴۷/۰
کل کشور	۲۲۳/۳	۲۲۵/۷	۲۲۶/۸	۲۵۰/۶	۲۸۰/۹
شهرهای بزرگ	۲۲۶/۵	۲۲۷/۸	۲۲۹/۷	۲۵۳/۵	۲۹۵/۹
شهرهای کوچک	۲۱۸/۲	۲۲۲/۳	۲۲۲/۲	۲۴۶/۱	۲۵۷/۷

منبع: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، اداره آمار اقتصادی

قیمت جوجه یکروزه، مرغ و تخم مرغ را در نوسانات ناشی از قیمت دان، دارو و واکسن، سوخت، حمل و نقل، کارتن و شانه، دستمزد دکتر، دامپزشک، هزینه‌های نگهداری دستگاه‌های جوجه‌کشی، قطعات یدکی، دستمزد کارگر و سایر پدیده‌های مورد نیاز این صنعت می‌دانند. عواملی نظیر عرضه و تقاضا که در فصول مختلف سال متفاوت است و موجب نوسان^{تی} در قیمت می‌گردد، کشش درآمدی تقاضا، قیمت و عرضه سایر مواد پروتئینی جان‌شین و مکمل، روند توسعه و... نیز در کاهش یا افزایش قیمت این دو کالا موثر می‌باشند. عرضه و تقاضا نقش مهم و حساسی در تغییر قیمت‌ها دارند. عدم رشد هماهنگ تقاضا و عرضه می‌تواند یکی از دلایل بارز افزایش قیمت‌ها باشد. این عدم هماهنگی می‌تواند ناشی از افزایش روزافزون جمعیت بخصوص در شهرهای بزرگ، افزایش قدرت خرید مصرف‌کننده، افزایش تقاضای گوشت مرغ در اثر کاهش زمینه عرضه گوشت قرمز و نهایتاً^۲ بالارفتن هزینه تولید باشد.

هزینه‌های مربوط به خوراک طیور نیز در نوسانات قیمت مرغ و تخم مرغ تأثیر زیادی دارد. بین حداقل ۵۶ و حداکثر ۷۰ درصد هزینه تولید مرغ و تخم مرغ را هزینه مربوط به دان مرغی تشکیل می‌دهد. از آنجائیکه تولید گوشت مرغ و تخم مرغ خوراکی، زنجیره‌ای از پرورش و نگهداری مرغهای "لاین"، "اجداد" و "مادر و پدر" گوشتی و تخم‌گذار است، لذا افزایش قیمت دان باید قاعدتاً^۳ منجر به افزایشی در کلیه عوامل زنجیره‌ای تولید شود، که نهایتاً^۴ به افزایش قیمت مرغ و تخم مرغ می‌انجامد.

بقیه عوامل مذکور، اگرچه سهم چندانی در هزینه تولید ندارند، ولی به هر حال به نسبت سهمی که دارا می‌باشند، بی‌تأثیر نبوده و قیمت گوشت مرغ و تخم مرغ، تا تأثیر پذیرا ز کاهش یا افزایش هزینه هریک از آنها می‌باشد. به همین علت، علی‌رغم نوسانات قیمت (هزینه)

هریک از نهاده‌های مذکور مؤثر در قیمت، که در بازار آزاد بومی مشهود است، دولت با توسل به تمهیداتی، سعی در ثبات قیمت اقلام پروتئینی مزبور دارد.

یکی از بهترین شیوه‌هایی که می‌توان قیمت گوشت مرغ را ثابت نگاه داشت و یا حداقل دامنه نوسانات آن را کوتاه کرد، افزایش کارآئی واحدهای پرورش دهنده جوجه‌گوشتی و ذخیره‌سازی گوشت مرغ ماژاد بر احتیاج در سردخانه می‌باشد.

به‌بود وضعیت بازاریابی و ذخیره‌سازی تخم مرغ، یکی از بهترین ابزارها را زدارنده نوسانات شدید قیمت می‌باشد. از آنجائیکه معمولاً تغییر عوامل جوی پرروی میزان تخمگذاری مرغها تاثير می‌گذارد، لذا قیمت آن تحت تاثير کمی یا زیادی عرضه، نوسان می‌یابد. همچنین، تغییرات سلیقه مصرف‌کننده در ماههای مختلف سال در نوسانات قیمت تخم مرغ موثر است. چنانکه توجه مردم به مصرف این کالا در ماههای مختلف فصل زمستان، بخصوص در آذرودی و بهمن به بالاترین حد خود می‌رسد و بالعکس در ماههای خرداد و تیر و مرداد، مصرف کاهش می‌یابد. لذا با ذخیره‌سازی تخم مرغ در دیوهای مخصوص تحت شیوه‌های مدرن، در فصولی که عرضه بر تقاضا فزونی دارد و همچنین تبدیل تخم مرغهای ماژاد غیر قابل ذخیره‌سازی و شکسته شده به پودر تخم مرغ، که مورد مصرف در قنادیها و کارخانه‌های بیسکویت‌سازی دارد و یکی از اقلام وارداتی کشور است، می‌توان غیر از افزایش راندمان، از نوسانات قیمت نیز جلوگیری کرد.

بررسی قیمت کالاهای جانشین و ارتباط قیمت کالاهای جانشین
و مکمل :

.....

صرفنظر از آنکه، مصرف گوشت مرغ ضمن تامین کالری و پروتئین لازم، منشاء غذایی با ارزش و مهمی است، در کاهش خطر ناشی از بیماریهای اوره و اسیداوریک نیز موثر است. علاوه بر اینها، گوشت مرغ و جوجه دارای قابلیت هضم و جذب بهتر و بیشتر بوده و از طرفی از میان بیماریهایی که طیور به آن مبتلا میشوند، تقریباً هیچ بیماری قابل سرایت به انسان وجود ندارد.

در مورد تخم مرغ نیز شرایط مشابهی از نظر تامین پروتئین وجود دارد. اگر ارزش غذایی تخم مرغ، بلحاظ میزان پروتئین، ۱۰۰ منظور شود، ارزش غذایی شیر انسان از این نظر ۱۰۰، شیر گاو ۹۵، گوشت مرغ و گوسفند ۸۲، برنج ۶۷، گندم ۵۲ و ذرت ۴۹ می باشد. از اینرو، معمولاً پروتئین تخم مرغ کامل را بلحاظ اینکه حاوی کلیه اسیدهای آمینه ضروری به مقادیر متناسب برای مصرف انسان (۱)

می باشد و هم بلحاظ سهولت کار، بعنوان پروتئین نمونه بکار میبرند. از میان حیوانات اهلی، اردک اهلی، غاز اهلی و گوسفند و گاو از لحاظ تولید انرژی میتوانند جانشین خوبی برای گوشت مرغ باشند. از جهت تامین پروتئین، اردک اهلی، بوقلمون، غساز اهلی، ماهی ازون برون، ماهی سفید، ماهی قزل آلا، میگو، گوشت گاو، گوشت شتر، گوشت بز و گاو میش، جایگزینهای خوبی بشمار میروند. ولی از آنجائیکه سهم چربی بوقلمون، ماهی ازون برون، ماهی سفید، ماهی قزل آلا، میگو، شتر، بز و گاو میش پائینتر از چربی موجود در گوشت مرغ و خروس است، بنا بر این با توجه به توصیه سازمان خواربار

وکشاورزی جهانی (FAO) ، یعنی نسبت صحیح و مشخصی بین کالری
 غذا و مقدار آن ، مصرف بیشتری را قلام اخیرالذکر را می طلبد .
 از میان حبوبات ، سویا ، لوبیا چیتی و نخود خام بترتیب
 دارای بیشترین پروتئین در مقایسه با سایر حبوبات بوده و می‌توانند
 جان‌نشین خوبی برای گوشت مرغ باشند ، ولی میزان چربی این اقلام نیز
 در سطح ناچیزی قرار دارد . اما ، از آنجائیکه درصد پروتئین و انرژی
 حبوبات به مراتب بیشتر از پروتئین و انرژی موجود در گوشت مرغ می‌باشد ،
 لذا تا حدودی در جبران کمبود چربی می‌توانند موثر باشد .
 بررسی قیمت کالاهای جان‌نشین حیوانی مذکور در فوق که بین
 حداقل ۱۰۰۰ تا حداکثر ۱۵۰۰ ریال برای هر کیلوگرم در نوسان بوده است ،
 حکایت از آن دارد که از نظر ریالی نیز نمی‌توان جایگزین مناسبی بجای
 گوشت مرغ باشند . علاوه بر اینکه اردک و بوقلمون و غاز در میسران
 وسیع در دسترس نیست و گوشت گاو ، گاو میش ، شتر ، گوسفند و بز نیز
 خارج از سهمیه مقرر ماهانه برای اکثریت اقشار جامعه که دارای در-
 آمد محدودی می باشند ، مقدور نمی‌باشد . ماهی نیز در تمام فصول ،
 علی‌الخصوص تابستان ، نمی‌تواند مورد استفاده قرار گیرد . تنها ،
 حبوبات نامبرده باقی می‌مانند که نمی‌توان آنها را به تنهایی مورد
 استفاده قرار داد و فقط می‌توانند به عنوان مکملی ، از آنها بهره-
 گرفت . اگرچه در فرهنگ برخی از کشورها نظیر هندوستان و پاکستان ، از
 نخود طبخ شده بعنوان غذا استفاده می‌شود . اما به هر حال فرهنگ و
 عادات مصرفی در کشور ایران را نباید از نظر دور داشت . امروزه در کشور
 ما ، استفاده از گوشت درجیره غذایی ، علی‌الخصوص گوشت سفید ،
 بخشی از گوشت مصرفی مردم را تشکیل می‌دهد و قابل چشم‌پوشی نیست .

بنابراین ، می‌توان به این نتیجه رسید، درحالی‌که طی دوره‌های ۴۵ تا ۶۰ روزه می‌توان به تولید گوشت مرغ اقدام کرد و شرایط طبیعی و عوامل تولید برای سایر حیوانات خلال گوشت نامبرده نیز بنحوی است که امکان افزایش تولید درکشور به راحتی میسر نمی‌باشد، صرفه‌بر آن است تا با تقویت صنعت مرغداری که ظرفیت تولید موجود برای چند سال آینده نیز جوابگو خواهد بود، موجبات افزایش تولید گوشت مرغ درکشور فراهم شود.

درمورد تخم مرغ نیز که در صورت وفور می‌تواند حداقل غذای پروتئینی و مورد مصرف عامه جامعه ایرانی ، علی‌الخصوص قشر کم‌درآمد باشد، دارای جایگزینی که بتواند بصورت معمولی و بدون مکمل مورد استفاده قرار گیرد نبوده، غیر از اینکه با تخم اردک جایگزین گردد ، که امکان افزایش تولید این کالانیز فعلاً " درکشور وجود ندارد. ولی شاید بتوان پس از خودکفائی در صنعت مرغداری ، پرورش سایر طیور اهلی نظیر اردک ، غاز و بوقلمون را نیز به عنوان جانشین گوشت مرغ ، بلکه به منظور جانشین سازی گوشت قرمز که بخاطر کمبود مراتع و چراگاهها و نارسائی علوفه در کوتاه مدت امکان افزایش تولید آن به راحتی میسر نیست ، رونق بخشید .

پیش بینی وضعیت قیمت جوجه یکروزه ، مرغ و تخم مرغ :

.....

محدودیت تولید داخلی مواد اولیه خوراک طیور و کمبود زمین‌های توزیع بعضی از نهادهای مصرفی ضروری مرغداریها نظیر دارو و واکسن، در مجموع عوامل اصلی اختلال در تولید و نهادهای " تغییر و تحول در قیمت محسوب می‌شوند . همچنین ، محدودیت‌های ارزی و مشکلات تغذیه

در بنا در نیز در تعیین قیمت بی تا ثیر نمی باشند ، ولی از آنجا ئیکه بخش وسیعی از احتیاجات جوجه یکروزه ، مرغ و تخم مرغ در کشور از طریق شبکه توزیع دولتی تامین می گردد و بانرخهای تضمینی و تثبیتی عرضه می شوند ، لذا احتمال افزایش قیمت کالاهای مذکور در شرایط عادی ، حداقل از سوی دولت بعید بنظر می رسد . اما افزایش قیمت این کالاهای در اثر تغییر احتمالی سیاست های وزارت کشاورزی (سازمان دامپروزی) و وزارت بازرگانی ، نظیر عرضه گوشت مرغ و تخم مرغ ما زاد بر تعهدیه قیمت آزاد از سال ۱۳۶۴ را که منجر به افزایش تدریجی قیمت آزاد جوجه یکروزه و به تبع آنها مرغ و تخم مرغ گشت نباید از اذهان بدور داشت . بنا بر این ، در صورتیکه نهادهای مورد نیاز صنعت مرغداری ، علی الخصوص مواد اولیه خوراک ، دارو و اکسن ، به حد کافی در کشور تولید شود و یا در مقدار و ارزش وارداتی آنها خللی ایجاد نشود ، می توان امیدوار بود که در قیمت رسمی جوجه یکروزه ، مرغ و تخم مرغ ، افزایشی در کوتاه مدت حاصل نشود .

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

د. نگهداری ، ذخیره سازی و توزیع :

.....

تحولات ناشی از مقتضیات اقتصادی و صنعتی و تمدن ماشینی ، گسترش شهرنشینی ، افزایش مصرف ، عدم دسترسی به موقع به مواد غذایی و بالاخره توسعه ابعاد زندگی ماشینی ، ضرورت حفاظت ، نگهداری و ذخیره سازی مواد غذایی فاسدشدنی را تشدید می نماید .

نگهداری و ذخیره سازی مواد غذایی روشی متداول در بین کلیه جوامع بشری می باشد و از دیرباز معمول بوده است . متداول ترین شیوه های نگهداری ، بخصوص در مورد مواد پروتئینی فسادپذیر نظیر

گوشت ، مرغ و ماهی ، استفاده از نمک طعام یا روغن ویادود دادن می باشد که امروزه نیز در برخی از جوامع روستائی که از وسائل پیشرفته صنعتی بدور مانده اند ، مرسوم است . خشک کردن در آفتاب ، تغلیظ ، تخمیر ، سرد کردن بوسیله تبخیر در ظروف سفالی ، قورمه کردن و امثال آن نیز معمول می باشد .

امروزه ، در جهان ، نگهداری مواد غذائی پیشرفت زیادی کرده است و روشهای بیشماری ابداع شده است . " دور صنعتی در صنایع غذائی از قرن نوزدهم میلادی شروع شد . اولین یخچال در سال ۱۸۳۴ میلادی توسط " پرکینز Perkins " اختراع شد . تاریخچه مربوط به نگهداری و انجماد ماهی بصورت تجاری در آمریکا آغاز شد و اولین محموله گوشت منجمد از استرالیا به انگلستان فرستاده شد .^(۱)

هدف اصلی از منجمد کردن لاشه ، حفظ کیفیت گوشت برای مدت طولانی است . عمل انجماد بایدهر چه زودتر پس از پُرکندن مرغ ها انجام گیرد . در مجتمع های بسته بندی مرغ و تخم مرغ ، مراحل مختلف عمل بدین صورت است ، که در مورد مرغ ، پس از کشتار ، پرکنی ، خالی کردن امعاء و احشاء و جدا نمودن سر و پا ، لاشه ها پس از شستشو ، بمنظور انجماد سریعتر در جهت طراوت گوشت مرغ هنگام مصرف ، راهی مخازن آب و یخ می شوند و پس از مدتی کوتاه به قسمت درجه بندی از لحاظ وزن انتقال می یابند و در پیاکتهای نایلونی مخصوص که کلیه مشخصات محتویات روی آن چاپ شده ، بسته بندی راهی تونلهای انجماد می شوند . برودت تونلهای انجماد در حدود (۵۰-) درجه سانتی گراد است .

---

(۱) - فریده با زغی (و) جهاد دانشگاهی مجتمع علوم پیرایشکسی ،
نگهداری مواد غذائی بطریق سنتی (تهران : دفتر مرکزی
جهاد دانشگاهی ، بو تا) ، ص ۲۳ .

مدت توقف لاشه در این قسمت ۱۲ تا ۲۴ ساعت است. برای سرعت بخشیدن به عمل انجماد و حفظ وضع کیفی و طبیعی لاشه مرغ در هنگام مصرف، از روشهای دیگر نظیر استفاده از جریان هوای سرد (۴۰-) تا (۵۰-) درجه سانتیگراد و یا استفاده از محلول منجمدکننده "برین" (Brin) و یا برای اینکه گوشت مرغ، سفید و مطلوب بماند، از "انجماد دو مرحله‌ای" یعنی استفاده از شناور نمودن لاشه‌های بسته‌بندی شده در محلول برین (۱) و سپس قرار دادن در جریان هوای سرد استفاده بعمل می‌آید.

در مورد تخم مرغ، شرایط کاملاً متفاوت است. پس از بازدید تخم مرغ‌ها توسط دستگاههای نوری مخصوص (Candling Lamp) و اطمینان از سالم بودن آنها، تخم مرغ‌ها از لحاظ وزن درجه‌بندی شده و پس از بسته‌بندی در شانه‌های مربوطه، به مراکز مصرف حمل می‌شوند و ماژاد آنها به اطاق سرد انتقال و ذخیره‌سازی می‌شود. جهت ذخیره‌سازی احتیاج به شستن تخم مرغ‌ها نبوده، فقط می‌توان برای نگهداری بیشتر و جلوگیری از تبخیر سفیده تخم مرغ آنها را به روغن مخصوص آغشته نمود. دمای مناسب برای ذخیره‌سازی تخم مرغ در اطاقهای سرد بین حداقل صفر و حداکثر (۱/۵-) درجه سانتیگراد می‌باشد. در (۲/۵-) درجه سانتیگراد تخم مرغ منجمد می‌شود.

تعداد و ظرفیت مجتمع‌های کشتار، بسته‌بندی و ذخیره‌سازی طیور:

.....

ظرفیت کشتارگاه‌های صنعتی و انجماد طیور کشور حدود ۲۰ درصد

ظرفیت مورد نیاز فعلی می‌باشد. البته واحدهائی نیز وجود دارند که

(۱) - مراد علی‌زهری، پرورش طیور گوشتی، چاپ چهارم (تهران):

انتشارات دانشگاه تهران، (۱۳۶۰)، صص ۱۲۲-۱۲۳.

جدول ۱۲ - وضعیت تولید مرغ و کفایت راکاهای صنعتی موجود و مورد نیاز کشور

نام مناطق	ظرفیت پراکنده پرورش مرغ تولیدی (تولعه)	ظرفیت یا القوه مطلوبه مرغ تولیدی کوتاه	تولید مرغ در مجموع کل تولید	ظرفیت کفایت راکاهای مورد نیاز (تولعه/پاسانه)	ظرفیت کفایت راکاهای موجود (تولعه/پاسانه)	ظرفیت کفایت راکاهای مورد نیاز (تولعه/پاسانه)	ظرفیت کفایت راکاهای موجود (تولعه/پاسانه)	ظرفیت کفایت راکاهای مورد نیاز (تولعه/پاسانه)	ظرفیت کفایت راکاهای موجود (تولعه/پاسانه)
جمع کل	۱۰۸۷۷۴۹۲۱	۲۶۲۰۸۳۰۸	۲۳۲۰۱۶۲	۱۹۲۹۲۳۳	۳۸۹۰۰۰	۲۲۲۱۳	۱۴۵۰۰	۳۸۹۰۰۰	۱۵۰۰۰۰
تهران	۳۲۱۱۰۵۸۲	۷۲۰۵۲۸	۱۱۵۲۰۸۹	۲۲۲۱۳	۱۴۵۰۰	۲۲۲۱۳	۱۴۵۰۰	۳۸۹۰۰۰	۳۰۰۰
مرکزی	۵۵۲۳۲۰۰	۱۸۳۸۵۷	۲۰۲۳۰۰۵	۱۰۲۱۰	۱۰۲۱۰	۲۰۲۳۰۰۵	۱۰۲۱۰	۳۰۰۰	۲۹۸۱۳
کرج	۲۸۹۲۳۷۰	۴۲۱۱۲۳	۴۲۱۱۲۳	۵۲۲۳	۵۲۲۳	۴۲۱۱۲۳	۵۲۲۳	۳۰۰۰	۱۰۲۱۰
مازندران	۷۸۸۱۹۵۰	۲۶۲۷۶۵	۲۶۲۷۶۳	۱۳۲۷۳	۱۳۲۷۳	۲۶۲۷۶۳	۱۳۲۷۳	۳۰۰۰	۱۰۲۱۰
گیلان	۲۸۵۱۶۰۰	۹۵۵۲۳	۱۸۸۴۳۵	۵۲۹۲	۵۲۹۲	۹۵۵۲۳	۵۲۹۲	۳۰۰۰	۱۰۲۱۰
آذربایجان شرقی	۵۳۹۸۳۳۳	۱۷۶۶۱۱۱	۱۸۵۲۶۸۸	۱۹۶۳۳	۱۹۶۳۳	۱۸۵۲۶۸۸	۱۹۶۳۳	۳۰۰۰	۱۰۲۱۰
آذربایجان غربی	۱۱۰۵۸۵۰	۲۲۶۶۵۰	۳۴۳۰۱۵	۱۹۷۰	۱۹۷۰	۲۲۶۶۵۰	۱۹۷۰	۳۰۰۰	۱۰۲۱۰
یلدیز	۸۸۱۱۱۶۸	۲۱۰۷۶۳۳	۳۰۲۱۷	۱۷۸۲۹	۱۷۸۲۹	۲۱۰۷۶۳۳	۱۷۸۲۹	۳۰۰۰	۱۰۲۱۰
قزوین	۳۲۱۱۹۵۰	۱۰۷۵۶۳۳	۱۹۲۴۹	۵۲۵۹	۵۲۵۹	۱۰۷۵۶۳۳	۵۲۵۹	۳۰۰۰	۱۰۲۱۰
سمنان	۱۰۴۰۷۷۵۰	۳۲۶۹۱۸۳	۱۵۷۳۳۹	۱۷۸۸۳	۱۷۸۸۳	۳۲۶۹۱۸۳	۱۷۸۸۳	۳۰۰۰	۱۰۲۱۰
کرمان	۲۷۶۲۶۵۰	۱۲۰۵۱۱۷	۶۸۸۸۹	۹۹۲۵	۹۹۲۵	۲۷۶۲۶۵۰	۹۹۲۵	۳۰۰۰	۱۰۲۱۰
اصفهان	۶۸۱۵۵۲۰	۱۲۳۷۲۱۲	۱۲۳۷۲۱۲	۱۱۵۵۶	۱۱۵۵۶	۶۸۱۵۵۲۰	۱۱۵۵۶	۳۰۰۰	۱۰۲۱۰
اصفهان	۷۶۱۱۲۶۶	۱۰۵۶۸۱۲	۱۲۷۵۹۱۰	۱۲۷۷۹	۱۲۷۷۹	۷۶۱۱۲۶۶	۱۲۷۷۹	۳۰۰۰	۱۰۲۱۰
چهارمحال و بختیاری	۵۶۶۳۰۰	۱۸۸۷۲۷	۷۷۸	۲۷۲	۲۷۲	۵۶۶۳۰۰	۲۷۲	۳۰۰۰	۱۰۲۱۰
کرمانشاه	۵۶۶۳۰۰	۱۸۸۷۲۷	۷۷۸	۲۷۲	۲۷۲	۵۶۶۳۰۰	۲۷۲	۳۰۰۰	۱۰۲۱۰
همدان	۳۲۳۳۲۰	۱۱۲۲۶۱۰	۹۳۱۹۷	۶۱۸۹	۶۱۸۹	۳۲۳۳۲۰	۶۱۸۹	۳۰۰۰	۱۰۲۱۰
چهارمحال و بختیاری	۲۴۰۰۰	۱۲۸۰۰۰	-	۶۲۰	۶۲۰	۲۴۰۰۰	۶۲۰	۳۰۰۰	۱۰۲۱۰
اصفهان	۳۱۰۴۶۵۰	۱۰۳۵۵۵۰	۱۵۰۰۰	۵۳۰۲	۵۳۰۲	۳۱۰۴۶۵۰	۵۳۰۲	۳۰۰۰	۱۰۲۱۰
اصفهان	۳۱۰۴۶۵۰	۱۰۳۵۵۵۰	۱۵۰۰۰	۵۳۰۲	۵۳۰۲	۳۱۰۴۶۵۰	۵۳۰۲	۳۰۰۰	۱۰۲۱۰
اصفهان	۱۲۰۰۰۰	۴۰۲۲۳	-	۲۰۱	۲۰۱	۱۲۰۰۰	۲۰۱	۳۰۰۰	۱۰۲۱۰
اصفهان	۱۶۵۰۰۰	۵۵۰۰۰	-	۲۷۵	۲۷۵	۱۶۵۰۰۰	۲۷۵	۳۰۰۰	۱۰۲۱۰
اصفهان	۱۱۸۰۰۰	۳۸۴۶	۲۳۴۶	۲۰۴۶	۲۰۴۶	۱۱۸۰۰۰	۲۰۴۶	۳۰۰۰	۱۰۲۱۰
اصفهان	۵۳۵۲۳۷۰	۱۷۸۲۶۰۰	۶۶۰۰۰	۱۲۶۶	۱۲۶۶	۵۳۵۲۳۷۰	۱۲۶۶	۳۰۰۰	۱۰۲۱۰
اصفهان	۵۳۵۲۳۷۰	۱۷۸۲۶۰۰	۶۶۰۰۰	۱۲۶۶	۱۲۶۶	۵۳۵۲۳۷۰	۱۲۶۶	۳۰۰۰	۱۰۲۱۰
اصفهان	۲۳۲۶۷	۷۱۱۸۱۲	۱۳۰۰۰	۲۳۲۷	۲۳۲۷	۲۳۲۶۷	۲۳۲۷	۳۰۰۰	۱۰۲۱۰
اصفهان	۲۳۲۶۷	۷۱۱۸۱۲	۱۳۰۰۰	۲۳۲۷	۲۳۲۷	۲۳۲۶۷	۲۳۲۷	۳۰۰۰	۱۰۲۱۰
اصفهان	۲۳۲۶۷	۷۱۱۸۱۲	۱۳۰۰۰	۲۳۲۷	۲۳۲۷	۲۳۲۶۷	۲۳۲۷	۳۰۰۰	۱۰۲۱۰
اصفهان	۲۳۲۶۷	۷۱۱۸۱۲	۱۳۰۰۰	۲۳۲۷	۲۳۲۷	۲۳۲۶۷	۲۳۲۷	۳۰۰۰	۱۰۲۱۰

ملاحظه: وزارت بازرگانی، ستاد هماهنگی تولید و توزیع مرغ و تخم مرغ.

در صورتیکه سازمان دامپروری قادر باشد کل تولیدات جوجه
گوشتی کشور را بر اساس روند تولید جوجه یکروزه گوشتی طی سالهای
۱۳۶۰-۱۳۶۴، تا سال ۱۳۷۰ به ۳۳۶ میلیون قطعه (حدود ۸۳ درصد ظرفیت
(۱)
واحدهای پرورش دهنده جوجههای گوشتی در حال حاضر) افزایش دهد،
کل ظرفیت کشتار گاهی مورد نیاز با توجه به ۳۰۰ روز کاری و روزانه یک
شفت کار، حدود ۱۴۰ هزار قطعه در ساعت برآورد می گردد.

نحوه توزیع جوجه یکروزه، مرغ و تخم مرغ :
oo

اصولا، مناطق روستائی کشور از ضوابط توزیع جوجه یکروزه،
مرغ و تخم مرغ مستثنی می باشند و به عبارتی می توان گفت، غیر از دو مورد
خاص که بدانها اشاره خواهد شد، کلاً مناطق روستائی کشور برای کالاهای
مذکور دارای سهمیه نمی باشند.

یکی از موارد خاص مورد اشاره، طرح توزیع جوجه در " طرح
اصلاح نژاد و تکثیر و توزیع مرغ بومی " توسط جهاد سازندگی می باشد
که مشروح آن در فصل اول آورده شده است. مورد خاص دوم نیز مربوط
به توزیع مرغ گوشتی سهمیه بندی در برخی از روستاهای استان
مازندران است، که علت آن نزدیک و متصل بودن تعدادی از روستاهای
این استان به شهرهای مجاور و عدم امکان تفکیک شهرنشینان از روستا -
نشینان و از سوئی سطح بالای تولید مرغ گوشتی در استان مازندران در
مقایسه با سایر استانهای کشوری باشد.

تا پیش از سال ۱۳۶۰، توزیع جوجه یکروزه، مرغ و تخم مرغ،

---

(۱) - مرغ مادر و مرغ چربیدار حذفی، جایگزین تلفات تعداد مذکور،
فرض شده است.

عمدتاً " توسط بخش خصوصی صورت می‌گرفت . با شروع سیستم سهمیه‌بندی و لزوم نظارت بر تولید و توزیع ، ابتدا " مرکز تا مین و توزیع مرغ " و پس از آن " ستاد هماهنگی تولید و توزیع مرغ و تخم مرغ " و کمیته‌های اجرایی توزیع مرغ و تخم مرغ که عامل ستاد هماهنگی بودند ، شروع به فعالیت نمودند . توزیع جوجه یکروزه و براساس آن توزیع دان ، دارو و سوخت با توجه به امکانات تولیدی و نیاز استانها توسط " مرکز تا مین و توزیع جوجه یکروزه " که بعداً " به " گروه پرورش و اصلاح نژاد طیور " تغییر نام یافت و در سازمان دامپروری کشور مستقر می باشد ، صورت می‌گیرد .

مقدار و ارزش جوجه یکروزه ، مرغ و تخم مرغ توزیع شده در کشور :

.....

جدول شماره ۱۲ و ۱۴ ، بترتیب نمایانگر تعداد جوجه یکروزه گوشتی توزیع طی سالهای ۱۳۶۰-۱۳۶۴ و جوجه یکروزه تخمی توزیع طی سالهای ۱۳۶۱-۱۳۶۴ می باشد .^(۱) همانطوریکه ملاحظه می‌شود ، روند توزیع جوجه‌های یکروزه ، افزایشی است و حکایت از افزایش تولید داخلی مرغ و تخم مرغ دارد . این افزایش در مورد جوجه‌های یکروزه گوشتی در آخرین سال مورد بررسی نسبت به سال مبداء ۴۶ درصد (متوسط سالیانه ۶/۱ درصد) و در مورد جوجه‌های یکروزه تخمی ۳۱ درصد (متوسط سالیانه ۹/۴ درصد) می باشد .

همانطوریکه ملاحظه می شود ، بیشترین سهم جوجه‌های یکروزه گوشتی توزیع مربوط به استان تهران می باشد و استانهای مازندران ،

---

(۱) - از تعداد جوجه‌های یکروزه تخمی توزیع در سال ۱۳۶۰ هیچگونه اطلاع رسمی در دسترس نیست .

۱۳۴۴		۱۳۴۳		۱۳۴۲		۱۳۴۱		۱۳۶۵		استان
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	
۱۰۰/۰	۲۳۶۷۵۳	۱۰۰/۰	۲۱۲۱۴۵	۱۰۰/۰	۱۹۹۱۰۶	۱۰۰/۰	۱۹۲۹۲۸	۱۰۰/۰	۱۸۶۸۱۵	جمع
۲۱/۷	۵۱۲۸۱	۲۱/۳	۴۵۴۹۲	۱۹/۸	۲۱۴۱۶	۲۱/۸	۲۲۲۲۲	۲۵/۹	۳۹۵۰۹	سیستان
۲/۸	۱۱۳۴۳	۵/۳	۱۱۳۲۵	۵/۵	۹۵۳۱	۵/۵	۱۰۷۲۷	۷/۲	۱۳۲۷۴	کرمان
۲/۱	۹۱۸۶	۴/۱	۸۸۴۲	۳/۹	۷۸۳۷	۴/۵	۷۷۵۵	۴/۵	۵۶۴۶	گلستان
۳/۶	۱۱۸۵۰۱	۱۵/۳	۱۱۹۷۹	۱۵/۸	۱۱۶۳۷	۱۱/۵	۲۱۲۲۷	۱۵/۸	۱۵۲۲۲	مازندران
۴/۶	۱۵۶۲۷	۵/۲	۱۱۶۴۵	۵/۵	۹۹۱۱	۲/۳	۸۵۳۱	۴/۸	۸۹۲۷	آذربایجان شرقی
۱/۴	۳۳۴۵	۱/۳	۲۷۲۲	۱/۵	۲۰۸۶	۱/۱	۲۵۳۸	۹/۷	۱۳۱۴	آذربایجان غربی
۲/۶	۸۲۴۳	۴/۸	۱۵۱۷۷	۵/۷	۱۱۳۹۸	۵/۲	۱۵۱۶۴	۹/۵	۱۲۵۳۴	ساختمان
۴/۱	۹۸۰۹	۳/۹	۸۸۱۱۲	۳/۷	۷۳۳۵	۲/۸	۵۴۸۷	۴/۵	۳۲۳۱	خراسان
۶/۵	۱۵۳۶۵	۷/۳	۱۵۶۶۸	۸/۱	۱۷۷۱۶	۶/۸	۱۳۲۱۵	۷/۵	۱۳۹۲۴	مازندران
۲/۸	۶۵۴۳	۲/۶	۵۶۷۲	۲/۲	۴۶۶۷	۲/۲	۲۱۷۶	۲/۸	۵۲۳۳	کرمان
۸/۱	۲۱۵۳۵	۷/۷	۱۴۵۶۸	۶/۵	۱۲۹۱۲	۷/۲	۱۲۹۷۷	۴/۶	۸۵۵۵	خراسان
۷/۹	۱۸۶۶۵	۷/۳	۱۵۶۱۱	۸/۰	۱۵۸۹۳	۸/۶	۱۶۷۵۷	۶/۸	۱۲۶۸۵	اصفهان
۹/۲	۱۰۶۶۶	۹/۱	۲۵۰	۹/۰	۲۸۵	۹/۲	۳۲۱	۹/۸	۴۲۷	سیستان و بلوچستان
۹/۸	۲۵۱۲	۹/۸	۱۶۳۵	۹/۷	۱۳۶۲	۹/۶	۱۱۵۹	۹/۴	۱۱۲۴	کرمانستان
۲/۵	۵۹۹۸	۲/۱	۶۶۸۶	۲/۶	۷۱۳۲	۲/۲	۶۶۲۸	۲/۴	۶۴۱۸	همدان
۵/۸	۱۸۶۸	۵/۶	۱۳۷۲	۵/۶	۱۲۷۲	۵/۵	۹۸۹	۵/۳	۵۳۳	چهارمحال و بختیاری
۲/۴	۵۶۱۴	۲/۸	۵۸۱۵	۲/۸	۵۶۹۷	۲/۵	۵۸۲۴	۲/۲	۵۹۹۹	لرستان
۵/۳	۸۱۵	۵/۲	۷۴۴	۵/۶	۱۱۹۴	۵/۵	۱۵۳۳	۵/۷	۱۲۳۴	ایلام
۹/۳	۷۵۵	۹/۵	۵۵۵	۹/۵	۵۵۵	۹/۵	۵۵۵	۹/۵	۵۵۵	بوشهر
۹/۴	۴۷۸	۹/۵	۵۵۵	۹/۵	۵۵۵	۹/۵	۵۵۵	۹/۵	۵۵۵	بوشهر
۶/۲	۱۳۷۵۱	۷/۵	۱۲۹۹۸	۶/۴	۱۲۸۲۸	۷/۲	۱۴۵۳۶	۹/۲	۱۷۵۲۴	ریگان
۱/۵	۳۴۵۱	۱/۵	۳۲۹۹	۱/۸	۲۸۷۶	۱/۴	۲۷۱۸	۱/۹	۲۵۱۱	سیستان
۲/۳	۵۱۵۳	۲/۱	۴۲۹۹	۲/۲	۳۵۳۸	۲/۱	۴۱۵۱	۲/۵	۳۵۲۱	یزد
۵/۵	۱۲۴۵	۵/۲	۵۱۵	۱/۳	۶۵	۵/۲	۵۸۶	۵/۲	۱۸۲	هرمزگان

ملاحظه: سایر استان ها به صورتی که در جدول فوق آمده است و به دلیل کمبود بودجه در این استانها درج نشده است. * : استانهای بوشهر و سیستان و گلستان و ایلام را نیز در این جدول درج نکرده است.

واحد: هزار رقمه

جدول ۱۴- تعداد نیروهای پیکر ارتش نظامی در کشور بسته به یک استان طی سالهای ۱۳۶۱-۱۳۶۴

استان	۱۳۶۱		۱۳۶۲		۱۳۶۳		۱۳۶۴	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
تهران	۱۵۷۲۱	۱۰۰	۱۸۸۲۱	۱۰۰	۱۹۲۲۷	۱۰۰	۲۰۶۰۶	۱۰۰/۰
کرج	۸۴۶۷	۵۳/۸	۸۹۴۶	۴۷/۵	۷۵۰۲	۳۹/۴	۹۷۲۱	۴۷/۲
قم	۱۷۲	۱/۱	۶۷۲	۳/۴	۵۰۲	۳/۵	۸۰۸	۳/۱
گلستان	۴	۰	۴	۰	۰	۰	۰	۰
مازندران	۷۲۱	۴/۸	۹۵۸	۵/۱	۷۲۵	۳/۹	۹۷۷	۴/۵
اردبیل	۸۲۴	۵/۲	۱۱۱۵	۵/۹	۵۶۱	۳/۱	۹۴۵	۴/۷
آذربایجان شرقی	۷۳	۰/۵	۸۹	۰/۵	۱۱۵	۰/۸	۱۰۴	۰/۵
پایتخت	۲۵	۰/۲	۴۶	۰/۳	۲۵	۰/۱	۵۵	۰/۳
موزستان	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۲	۰
طبرستان	۴۶۷	۲/۵	۵۱۵	۲/۷	۱۵۵	۱/۱	۱۵۹	۰/۸
کرمان	۱۷۲	۱/۷	۲۵۵	۱/۲	۱۴۵	۱/۰	۲۹۵	۱/۳
خراسان	۱۶۶۱	۱۰/۴	۲۶۸۱	۱۴/۳	۱۳۵۱	۹/۸	۲۵۲۱	۱۲/۳
اصفهان	۷۸۴	۵/۰	۸۵۲	۴/۵	۵۲۲	۳/۸	۸۳۲	۴/۰
سیستان و بلوچستان	۷	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
کردستان	۹۲	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
همدان	۹۲	۰/۶	۰	۰	۲۵	۰/۲	۷۸	۰/۴
چهارمحال و بختیاری	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
لرستان	۰	۰	۴	۰/۳	۰	۰	۱۵	۰/۱
ایلام	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
بوشهر	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
چابهار	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
زنجبار	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
بوشهر	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
زنجبار	۱۹۲۹	۱۲/۳	۲۲۹۷	۱۲/۲	۲۳۲۸	۱۷/۰	۳۷۲۸	۱۸/۲
سمنان	۹۲	۰/۶	۷۵	۰/۴	۴۳	۰/۴	۱۰۵	۰/۵
یزد	۱۱۵	۰/۷	۲۶۸	۱/۲	۱۲۹	۰/۸	۲۶۷	۱/۳
هرمزگان	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
جمع								

مخاطب: سازمان داده‌های آماری کشور، گروه پژوهش و اطلاع‌رسانی نظامی

خراسان ، اصفهان ، زنجان و آذربایجان شرقی در مرتبه‌های بعدی قرار دارند. این امر ناشی از تمرکز واحدهای پرورشی جوجه‌های گوشتی بسا ظرفیت بالا در استان‌های مذکور است . سهم توزیع جوجه‌های یکروزه تخمی نیز بیشترین استان‌های تهران ، خراسان و زنجان اختصاص دارد .

توزیع نامتعادل واحدهای پرورشی جوجه‌گوشتی و مرغ‌های تخمگذار، یکی از دلایل بارز نامساوانی توزیع این دو کالای اساسی می باشد، که امیدمی رود با طرحهای در دست تهیه و اجرا، بتوان نا هماهنگیهای موجود را برطرف نمود .

با عنایت به قیمت هر قطعه جوجه یکروزه گوشتی به مبلغ ۴۶ ریال، کس درآ مدحاصله از محل توزیع جوجه‌های یکروزه گوشتی در سالهای ۱۳۶۵-۱۳۶۴، بترتیب حدود ۸/۶، ۸/۹، ۹/۲، ۹/۹، ۹/۹ و ۱۰/۹ میلیارد ریال برآورد می‌گردد. درآ مدحاصله از توزیع جوجه یکروزه تخمی با احتساب هر قطعه ۷۳ ریال نیز برای سالهای ۱۳۶۱-۱۳۶۴ اعتبارتنداز : حدود ۱/۱، ۱/۴، ۱/۵ و ۱ میلیارد ریال .

متاسفانه از مقدار وارزش مرغ و تخم مرغ توزیعی هیچگونه آماری در دسترس نیست و آمارهای منتشره توسط ستاد هماهنگی تولید و توزیع مرغ و تخم مرغ بصورت برآوردی بر مبنای جوجه‌های یکروزه توزیعی در سطح کشوری باشد که نمیتوان حقیقی پنداشت .

برآورد مقدار وارزش مرغ و تخم مرغ توزیعی در مناطق شهری کشور با استفاده از آمار کوپنهای اعلام شده یا کوپنهای جمع آوری شده نیز متاسفانه امکان ندارد زیرا آمار منسجم و کاملی از کوپنها در ستاد بسیج اقتصادی موجود نبود .

بهینه‌سازی در هزینه توزیع :

oooooooooooooooooooooooooooo

با توجه به نحوه و مکانیسم توزیع جوجه یکروزه، مرغ و تخم مرغ در کشور و همچنین تراکم تولید این اقلام اکثراً در تهران و حومه و محدودی از دیگر استانهای کشور، مشاهده می شود که لزوماً " نقاط تولیدی با نیازهای مناطق مصرف که بیشتر متاثر از جمعیت و درآمد است، تطبیق نمی‌کند و به ناچار در جهت رفع کمبودهای استانی، ما زاد تولید مصرف یک استان به استان و یا استانهای نیازمند، انتقال می یابد. در چنین مواقعی، طبیعتاً " مسئله حمل و نقل مطرح می شود و منطق و عقل اقتضا می کند که سیستمی برای حمل و نقل با توجه به فاکتورهای مختلفی چون کوتاهترین مسافت و در عین حال مطمئن ترین راه، کمترین هزینه و یا مجموعه‌ای از عوامل فوق و یا عواملی مشابه، تنظیم و بکار گرفته شود. رعایت کلیه این عوامل می تواند منشا صرفه جوئیهایی در زمان و هزینه توزیع باشد.

نظیر بکارگیری چنین سیستمی را در مورد توزیع نهاده‌های مورد نیاز این صنعت، بخصوص مواد اولیه خوراک طیور نیز که وارداتی است و اکثراً " مسیرهای تکراری را تا تحویل نهائی در مقصد طی می‌کند، می‌توان طراحی و به مورد اجرا گذارد.

ه - تقاضا و مصرف

oooooooooooooooooooooooooooo

مرغ و تخم مرغ یکی از مهمترین منابع تامین پروتئین حیوانی می باشند و در بسیاری موارد از جمله در بیماری‌هایی که ناشی از ازدیاد اسید اوریک در خون می باشد، مصرف گوشت سفید که مرغ نیز

نوعی از آن است ، تجویز و توصیه می شود . مقدار پروتئین موجود در گوشت مرغ برابر $17/4$ درصد و تخم مرغ $12/6$ درصد است .
(۱)

در زمینه مصرف محصولی خاص نظیر مرغ و یا تخم مرغ ، در آمدن نقش تعیین کننده مصرف را ایفا می کند ، اما عواملی همچون جمعیت و تغییرات آن ، سطح قیمت ها و تغییرات آن ، حساسیت تقاضا نسبت به تغییرات درآمدها و قیمت ها ، حساسیت متقابل تقاضای یک محصول نسبت به کالاهای جانشین و مکمل و در بعد وسیع آن ، تورم ، توزیع ، واردات و سیاستهای پولی و مالی حاکم بر جامعه نیز در جای خود از اهمیت نسبی برخوردارند .

بررسی نتایج طرحهای آمارگیری از هزینه و درآمد خانوارهای شهری و روستائی کشور طی سالهای ۱۳۶۱-۱۳۶۴ حاکی از آن است که اهمیت نسبی هزینه مصرف گوشت مرغ و تخم مرغ در کل هزینه های مواد خوراکی و دخانی دارای ثبات خاصی نبوده است . بدین ترتیب که اهمیت نسبی هزینه مصرف مرغ در مناطق شهری دارای سیری کاهنده بوده است . اما این امر بدان معنی نیست که مصرف مرغ و تخم مرغ کاهش داشته است . با توجه به توزیع کوپنی کالاهای مذکور و پائین بودن قیمت آنها نسبت به سایر کالاهای افزایش کل هزینه خانوار ، احتمالاً " مصرف سیرکاهشی نداشته و هماهنگ با سیر تولید ، روندی افزایشی داشته است . در مناطق روستائی نوسانات شدید بوده است ، ولی به هر حال در آخرین سال

---

(۱) - سرکیسیان (و) دیگران ، جدول ترکیبات مواد غذایی ایران ،

جلد اول: مواد غذایی خام (تهران : انستیتو علوم تغذیه و صنایع

غذائی ایران ، ۱۳۵۸) ، ص ۶۱

(۲) - در سال ۱۳۶۰ ، آمارگیری از سوی مرکز آمار ایران صورت گرفت .

(۳) - استدلال مذکور با توجه به مقایسه نرخ رشد تولید و نرخ رشد جمعیت

در دوره مورد بررسی صورت پذیرفته است .

جدول ۱۵- اهمیت نسبی هزینه مصرف مرغ و تخم مرغ خانوارهای شهری و روستایی درکل هزینههای خوراک و بهداشتی طی سالهای ۱۳۶۱-۱۳۶۳

واحد: ریال

سال	میانگین کل هزینههای خوراک، بهداشت و درمان		میانگین کل هزینههای خوراک		میانگین کل هزینههای بهداشت و درمان		میانگین کل هزینههای درمان		میانگین کل هزینههای بهداشت	
	شهری	روستایی	شهری	روستایی	شهری	روستایی	شهری	روستایی	شهری	روستایی
۱۳۶۱	۲۷۱۸۵۱/۰۰۰۳۵۰۷۲/۲۸	۲۷۱۸۵۱/۰۰۰۳۵۰۷۲/۲۸	۱۸۴۱۴/۲۴	۹۲۹۱/۸۴	۵/۱۹	۳/۴۲	۱۲۱۳/۲۰	۵۹۱۸/۷۶	۳/۴۲	۲/۱۸
۱۳۶۲	۲۰۹۷۹۷/۸۶۴۴۲۰۴۴/۰۴	۲۰۹۷۹۷/۸۶۴۴۲۰۴۴/۰۴	۱۵۷۰۸/۱۹	۸۶۵۸/۹۱	۳/۵۵	۲/۸۰	۱۲۲۲۷/۶۶	۲۴/۶۰	۲/۷۷	۰/۰۱
۱۳۶۳	۴۸۰۱۵۳/۶۲	۴۸۰۱۵۳/۶۲	۱۹۳۱۱/۱۱	۹۳۴۲/۸۱	۲/۰۲	۴/۰۱	۱۳۳۶۰/۹۳	۸۱۲۹/۱۴	۲/۷۸	۳/۳۹

مأخذ: بااستفاده از مرکز آمار ایران، نتایج طرحهای آمارگیری از هزینه و درآمد خانوارهای شهری و روستایی، (شیراز: مرکز آمار ایران، سالهای مختلف).

جدول ۱۶- هزینه مرغ و تخم مرغ مصرفی سالانه خانوارهای شهری و روستایی
کشور به تفکیک گروههای درآمدی در سال ۱۳۶۱

واحد: ریال

خانوار روستایی		خانوار شهری		گروههای درآمدی
هزینه تخم پرندگان	هزینه گوشت پرندگان	هزینه تخم پرندگان	هزینه گوشت پرندگان	
۶۰۰۱/۶۸	۱۱۱۰۰/۴۸	۱۲۱۵۸/۵۲	۱۸۷۲۷/۳۲	متوسط کل
۲۴۹۵/۸۸	۳۰۵۲/۰۸	۶۰۴۲/۷۲	۶۷۳۰/۳۲	کمتر از ۱۲۰۰۰۱ ریال
۵۱۸۳/۰۴	۵۰۷۱/۲۰	۷۹۴۸/۸۰	۹۸۱۶/۴۸	۱۲۰۰۰۱ تا ۲۴۰۰۰۰
۵۹۲۹/۳۲	۱۵۰۰۱/۶۸	۹۳۷۸/۳۶	۱۴۸۲۸/۲۸	۲۴۰۰۰۱ تا ۳۶۰۰۰۰
۶۷۷۹/۵۲	۱۱۰۳۲/۹۲	۹۸۳۸/۲۰	۱۶۱۹۳/۷۶	۳۶۰۰۰۱ تا ۴۸۰۰۰۰
۷۱۰۰/۴۰	۱۳۹۲۴/۴۴	۱۲۰۰۱/۴۴	۱۵۶۰۰/۶۰	۴۸۰۰۰۱ تا ۶۰۰۰۰۰
۷۸۶۴/۲۰	۱۴۴۴۸/۱۲	۱۲۴۸۳/۰۰	۲۰۹۰۴/۷۲	۶۰۰۰۰۰ تا ۹۰۰۰۰۰
۹۶۷۳/۰۸	۲۰۵۵۶/۸۴	۱۴۵۸۰/۴۸	۲۲۴۱۴/۶۸	۹۰۰۰۰۰ تا ۱۲۰۰۰۰۰
۷۱۲۰/۲۰	۳۵۰۹۴/۳۶	۴۶۲۷۰/۰۸	۲۲۱۲۱/۴۰	۱۲۰۰۰۰۰۱ تا ۱۸۰۰۰۰۰۰
۹۷۴۷/۲۴	۱۷۹۵۶/۰۸	۱۳۶۸۶/۸۴	۲۸۴۱۷/۲۰	۱۸۰۰۰۰۰۱ تا ۲۴۰۰۰۰۰۰
۱۰۸۱۹/۵۶	۱۳۱۶۲/۹۲	۱۸۴۵۹/۶۰	۳۹۹۰۶/۷۲	۲۴۰۰۰۰۰۱ و بیشتر

مأخذ: مرکز آمار ایران، نتایج تفصیلی آمارگیری از هزینه و درآمد خانوار-

های شهری و روستایی کشور در سال ۱۳۶۱. (تهران: مرکز آمار ایران،

آبان ماه ۱۳۶۳).

جدول ۱۷- هزینه‌های تبلیغ و قیمت‌های مصرفی ساکنین مراکز ارضای شهری در دستاویز
 کشور به تفکیک گروه‌های درآمدی در سال ۱۳۶۲

واحد : ریال

گروه‌های درآمدی	مناطق شهری		میانگین درآمدی
	مناطق با درآمد کم	مناطق با درآمد زیاد	
متوسط کل	۲۱۰۴۳/۱۹	۷۸۲۴/۹۲	کمتر از ۲۰۰۰۰ ریال
۶۷۸۷/۶۱	۱۲۵۳/۶۷	۴۹۷۵/۳۵	۲۰۰۰۰ تا ۲۰۰۰۰۰
۳۲۶۱/۴۰	۱۷۸۲/۳۵	۷۴۶۹/۹۳	۲۰۰۰۰۰ تا ۲۰۰۰۰۰۰
۵۰۵۰/۱۰	۲۷۹۳/۸۹	۱۰۱۵۶/۵۲	۲۰۰۰۰۰۰ تا ۲۰۰۰۰۰۰
۵۸۲۷/۳۲	۴۵۵۵/۸۱	۹۰۱۹/۰۳	۲۰۰۰۰۰۰ تا ۲۰۰۰۰۰۰
۶۹۱۵/۶۶	۶۹۵۵/۰۱	۸۵۸۸/۰۶	۲۰۰۰۰۰۰ تا ۲۰۰۰۰۰۰
۷۳۵۹/۴۴	۸۹۷۱/۰۷	۱۱۸۵۹/۵۳	۲۰۰۰۰۰۰ تا ۲۰۰۰۰۰۰
۹۱۱۲/۲۲	۱۷۷۲۰/۲۳	۱۳۹۹۹/۰۱	۲۰۰۰۰۰۰ تا ۲۰۰۰۰۰۰
۱۱۳۰۸/۰۶	۲۸۵۰/۷۵	۱۳۲۷۲/۶۱	۲۰۰۰۰۰۰ تا ۲۰۰۰۰۰۰
۱۱۱۰۳/۵۳	۳۷۸۶/۲۲	۱۳۴۹۸/۲۴	۲۰۰۰۰۰۰ تا ۲۰۰۰۰۰۰
۱۰۱۵۵/۵۰	۸۹۸۳۲/۳۹	۱۶۷۵۴/۲۵	۲۰۰۰۰۰۰ تا ۲۰۰۰۰۰۰
۱۰۰۵۳/۳۵	۱۳۲۱۰/۰۱	۱۷۹۰۱/۷۹	۲۰۰۰۰۰۰ تا ۲۰۰۰۰۰۰

منطقه : مراکز مناطق ارضای شهری - تفصیلی - اماکنی از هزینه‌ها و درآمد -

های شهری در دستاویز کشور در سال ۱۳۶۲ - (تهران - مراکز مناطق ارضای شهری)

سال ۱۳۶۲ - ۰

جدول ۱۸- هزینه‌های تبلیغ و قیمت‌های مصرفی ساکنین مراکز ارضای شهری در دستاویز
 کشور به تفکیک گروه‌های درآمدی در سال ۱۳۶۲

واحد : ریال

گروه‌های درآمدی	مناطق شهری		میانگین درآمدی
	مناطق با درآمد کم	مناطق با درآمد زیاد	
متوسط کل	۲۳۵۸۸/۱۰	۱۳۲۶۵/۲۲	کمتر از ۲۰۰۰۰ ریال
۸۱۵۷/۰۲	۱۱۰۰۹۷/۴۲	۱۷۲۴/۷۷	۲۰۰۰۰ تا ۲۰۰۰۰۰
۳۲۸۸/۱۳	۱۷۳۲/۷۷	۴۰۰۳/۹۲	۲۰۰۰۰۰ تا ۲۰۰۰۰۰۰
۴۱۳۲/۳۱	۲۵۷۲/۰۱	۶۶۸۹/۸۲	۲۰۰۰۰۰۰ تا ۲۰۰۰۰۰۰
۶۸۳۴/۲۸	۳۵۳۸/۲۲	۹۳۰۰/۶۰	۲۰۰۰۰۰۰ تا ۲۰۰۰۰۰۰
۸۴۳۳/۱۱	۵۸۰۹/۲۹	۱۲۳۷۲/۷۱	۲۰۰۰۰۰۰ تا ۲۰۰۰۰۰۰
۹۰۱۷/۲۶	۱۰۷۲۷/۸۱	۱۱۸۹۲/۸۲	۲۰۰۰۰۰۰ تا ۲۰۰۰۰۰۰
۱۰۶۲۹/۱۶	۱۶۵۰/۲۷	۱۱۶۲۲/۱۶	۲۰۰۰۰۰۰ تا ۲۰۰۰۰۰۰
۱۱۳۸۸/۸۰	۲۴۲۸۷/۳۷	۱۵۶۰۹/۹۹	۲۰۰۰۰۰۰ تا ۲۰۰۰۰۰۰
۱۴۰۰۴/۷۸	۴۰۴۳۰/۵۱	۱۳۶۱۸/۷۱	۲۰۰۰۰۰۰ تا ۲۰۰۰۰۰۰
۱۳۳۰۰/۶۲	۳۵۱۷۱/۷۹	۲۱۱۰۵۰/۹۱	۲۰۰۰۰۰۰ تا ۲۰۰۰۰۰۰
۱۹۲۲۲/۸۲	۱۳۴۹۰۳/۳۲	۳۳۹۰۲/۵۵	۲۰۰۰۰۰۰ تا ۲۰۰۰۰۰۰

منطقه : مراکز مناطق ارضای شهری - تفصیلی - اماکنی از هزینه‌ها و درآمد -

شهری در دستاویز کشور در سال ۱۳۶۲ - (تهران - مراکز مناطق ارضای شهری)

سال ۱۳۶۲ - ۰

یکی دیگر از عواملی که در کاهش یا افزایش مصرف گوشت مرغ و تخم مرغ - مرغ مؤثر است، قیمت آنهاست. این تاثیر می‌تواند ناشی از افزایش یا کاهش قیمت کالاهای جایگزین یعنی گوشت قرمز و ماهی و یا تغییرات قیمت گوشت مرغ و تخم مرغ در استانهای مختلف کشور باشد. از آنجا که گوشت مرغ ارزانتر از گوشت قرمز قابل دسترسی است، معمولاً سبب افزایش مصرف آن می‌شود که به تفصیل در بند "ج" (قیمت) مورد بررسی قرار گرفته است.

مصرف سرانه مرغ و تخم مرغ و بررسی نوسانات آن در کشور بتفکیک مناطق شهری و روستائی :

.....

دستیابی به رقم مصرف سرانه با استفاده از ارقام تولید، واردات و احیاناً صادرات، به علت سهم قابل توجهی که عرضه آزاد گوشت مرغ و تخم مرغ دارد و همچنین عدم اطلاع از تولید گوشت مرغ در مناطقی روستائی کشور بدلیل عدم دسترسی به این ارقام، چندان امکان پذیر نیست. از طرفی مقدار واردات تخم مرغ خوراکی برای سالهای ۱۳۶۰ - ۱۳۶۲ مشخص نیست و بدلیل اختلاف بیش از حد در مقدار واردات سالهای ۱۳۶۳ و ۱۳۶۴، نمی‌توان تقریبی نسبی برای سالهای قبل از آن در نظر گرفت. تنها آمار قابل دسترسی و نسبتاً قابل اطمینان در این خصوص، آمارهای منتج از آمارگیری از هزینه و درآمد خانوارها توسط مرکز آمار ایران می‌باشد. لازم به یادآوری است، به علت مشکلاتی که اصولاً در اینگونه آمارگیریها وجود دارد، آمار و ارقام منتشره از درجه اعتماد زیادی، علی‌الخصوص در سطح استانی برخوردارند و در این

رابطه ارقام مصرف خانوارهای شهری و روستائی از درجه اعتماد بیشتری نسبت به ریزارقام استانها برخوردارند. علی ایحال ، تنها راه محاسبه و بعبارتی برآورد مصرف سرانه این دوکالدر مناطق شهری و روستائی کشور، حاصل تقسیم مقدار مصرف خانوار بر بعد خانوار می باشد .

مصرف سرانه گوشت مرغ کل کشور در مناطق شهری و روستائی بترتیب از ۱۱/۱۴ و ۴/۶۵ کیلوگرم در سال ۱۳۶۱ به ۱۲/۸۷ و ۳/۵۵ کیلوگرم در سال ۱۳۶۳ کاهش یافته است . بعبارتی ، مصرف سرانه گوشت مرغ در مناطق شهری سالانه ۴/۵ درصد و در مناطق روستائی سالانه ۱۲/۶۲ درصد کاهش داشته است . مصرف سرانه تخم مرغ در مناطق شهری و روستائی بترتیب با ۲/۸۴ و ۱۴/۷۵ درصد کاهش متوسط سالانه ، از ۱۴/۸۳ و ۵/۸۲ کیلوگرم در سال ۱۳۶۱ به ۱۴/۰۰ و ۴/۲۳ کیلوگرم در سال ۱۳۶۳ رسیده است . مصرف سرانه این دوکالدر استانهای مختلف کشور برای سالهای مختلف متفاوت است و روند ثابتی مشاهده نمی شود .

سهم گوشت مرغ در مصرف گوشت خانوار :

.....

نتایج حاصل از آمارگیری بودجه خانوار حاکی از آن است که سهم گوشت مرغ در کل مصرف گوشت خانوار در مناطق شهری کشور ، غیر از سال ۱۳۶۱ ، در بقیه سالهای مورد بررسی دارای روندی مشابه بوده است (جدول شماره ۱۹) . افزایش مصرف گوشت مرغ در سال ۱۳۶۱ را می توان ناشی از فزونی و گسترش صنعت مرغداری در مناطق شهری و حاشیه اطراف آن دانست . همچنین ، چون در ماههای اولیه سال ۱۳۶۱ سیستم سهمیه بندی توزیع گوشت مرغ به موردا اجرا گذاشته نشده بود ، رقم مصرف در سطح بالاتری نسبت به سالهای بعد از آن قرار دارد .

جدول ۱۹- سهم گوشت مرغ در گوشت مصرفی خانوار طی سالهای ۱۳۶۱-۱۳۶۳ بتفکیک مناطق شهری و روستائی

واحد: ریال

سهم گوشت مرغ (درصد)	متوسط هزینه گوشت مرغ		متوسط کل هزینه گوشت خانوار			
	شهری	روستائی	شهری	روستائی		
۱۴/۳۵	۱۷/۰۶	۹۲۹۱/۸۴	۱۸۴۱۴/۲۴	۶۴۷۴۸/۳۲	۱۰۷۹۳۵/۲۰	۱۳۶۱
۱۲/۱۳	۱۱/۷۶	۸۶۵۸/۹۱	۱۵۷۰۸/۱۹	۷۱۳۶۱/۷۹	۱۳۳۵۹۰/۳۵	۱۳۶۲
۱۱/۳۰	۱۲/۷۷	۹۳۴۲/۸۱	۱۹۳۱۱/۱۱	۸۲۶۴۲/۲۲	۱۵۱۲۷۶/۰۱	۱۳۶۳

ماخذ: مرکز آمار ایران . نتایج طرحهای آمارگیری از هزینه و درآمد خانوارهای شهری

روستائی- (تهران: مرکز آمار ایران ، سالهای مختلف) .

سهم گوشت مرغ در هزینه گوشت مصرفی خانوارهای روستائی در طول دوره مورد بررسی برای سالهای ۱۳۶۱-۱۳۶۳ دارای روندی نزولی است . علت این امر می توان ناشی از خود مصرفی در مناطق روستا دانست ، زیرا روستاهای کشور دارای سهمیه گوشت مرغ نمی باشند و تغییرات قیمت آزاد گوشت مرغ در فصول مختلف سال بر هزینه های مربوطه تاثیر می گذارد . تا قبل از شروع سیستم سهمیه بندی در مناطق شهری ، بخشی از تولیدات مرغداریهای صنعتی در مناطق روستائی نیز عرضه می شد ، ولی با شروع سهمیه بندی گوشت مرغ ، همچنین تحت تاثیر عوارض ناشی از جنگ تعمیلی و کمبودهای مقطعی متعاقب آن ، از سطح مصرف گوشت مرغ در مناطق روستائی به میزان قابل توجهی کاسته شد . با افزایش تولید جوجه یکروزه و اجرای طرح ۴۲ روزه پرورش جوجه های گوشتی از سال ۱۳۶۴ ، عرضه گوشت مرغ روندی جدیدیافت که این تغییرات در افزایش هزینه گوشت مرغ مصرفی خانوارهایی تاثیر نبوده است .